

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

01033, м.Київ, вул. Жилианська, 14

Заявник: адвокат Поліводський Олександр
Анатолійович, керівник Товариства з
обмеженою відповідальністю «Правнича
фірма «Софія»

Адреса для листування:
Адреса, за якою проживає Заявник
(не для опублікування):
Засоби для зв'язку:

КОНСТИТУЦІЙНЕ ЗВЕРНЕННЯ

щодо офіційного тлумачення норм ст.ст. 19, 41, 42, 55, 124 Конституції України,
ст.204; ч. 2, 3 ст. 215, ч.3 ст. 228 Цивільного кодексу України,
ст. 207 Господарського кодексу України,
пп. 4.1.4., п. 4.1. ст. 4, ст. 5 Податкового кодексу України
(щодо підстав та наслідків визнання недійсними господарських договорів при
податкових перевірках)

I. ОБҐРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ТЛУМАЧЕННЯ.

1.1. Проблема, якої стосується це конституційне звернення: на мою думку, має місце неоднозначність застосування державними органами при проведенні перевірок ст.ст. 19, 41, 42, 55, 124 Конституції України, а також законодавства про визнання договорів недійсними при проведенні перевірок, а саме: ст.ст. ч. 2, ч. 3 ст. 215, ч. 3 ст. 228 Цивільного кодексу України (надалі – «ЦК України»), ст. 207 Господарського кодексу України (надалі – «ГК України») та пп. 4.1.4., п. 4.1. ст. 4, ст. 5 Податкового кодексу України (надалі – «ПК України»).

Так, податкові та інші державні органи у актах проведення перевірок без рішення суду, не зважаючи на заперечення платників податку, роблять висновок щодо недійсності договорів та застосовують негативні правові наслідки, у тому числі податкові стягнення та застосування наслідків недійсності договору у формі конфіскації майна або навіть, за наявності інших підстав – кримінальної відповідальності.

Необхідність тлумачення Конституції та законів України зумовлена неоднозначністю застосування положень Конституції та законів України, що, на нашу думку, призводить до порушення конституційних прав і свобод, не забезпечують реалізацію та захист конституційних прав та свобод людини і громадянина, а також прав юридичної особи.

1.2. Це конституційне звернення стосується зокрема моїх прав та законних інтересів, оскільки я займаю посаду керівника товариства з обмеженою відповідальністю «Правнича Фірма «Софія», відтак, я від імені цього товариства укладаю господарські договори, які можуть бути визнані недійсними внаслідок неправильного застосування положень Конституції України та законів України щодо

підстав та наслідків недійсності угоди, що може тягнути негативні наслідки як для товариства, так і для мене особисто.

Це конституційне звернення стосується також прав та законних інтересів юридичної особи – товариства з обмеженою відповідальністю «Правнича Фірма «Софія», яку я представляю.

Факт мого перебування на посаді керівника ТОВ «Правнича Фірма «Софія» підтверджується випискою з ЄДРПОУ (копія додається).

Крім того, я є адвокатом, що підтверджується Свідомством про право на зайняття адвокатською діяльністю № від жовтня р. (копія додається). Я, як адвокат, маю право укладати договори, у тому числі господарські, з громадянами чи юридичними особами, відповідно до ч.1 ст. 26 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»: «Адвокатська діяльність здійснюється на підставі договору про надання правової допомоги».

1.3. Це звернення має на меті забезпечити реалізацію та захист конституційних прав та свобод людини і громадянина, а також прав юридичної особи, які гарантовані статтями: 22, 23, 24, 41, 42, 55, 57, 124 Конституції України.

II. ПОЛОЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА, ЩО ПОТРЕБУЮТЬ ТЛУМАЧЕННЯ.

Вважаємо, що має місце неоднакове застосування таких положень законодавства України:

2.1. Положення Конституції України

Стаття 19 Конституції України встановлює наступне:

«Правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.»

Положення статті 41 Конституції України визначають наступне: *«Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.*

Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом.

Громадяни для задоволення своїх потреб можуть користуватися об'єктами права державної та комунальної власності відповідно до закону.

Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним.

Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним

відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану.»

Стаття 42 Конституції України гарантує право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом.

Частини перша і друга статті 55 Конституції України гарантує право на судовий захист та оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Стаття 124 Конституції України визначає: «Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі.»

З наведеного слідує, що свавільне позбавлення власності чи його обмеження, як і обмеження інших конституційних прав внаслідок визнання господарського договору недійсним без судового рішення є неконституційним, будь-яка особа має право на судовий захист та визнання, у разі спору, таких договорів недійсними у судовому порядку.

2.2. Положення цивільного законодавства щодо підстав, порядку та наслідків недійсності правочину, які потребують тлумачення

Згідно зі статтею 204 ЦК України: «Правочин є правомірним, якщо його недійсність **прямо не встановлена законом** або якщо він не визнаний судом недійсним».

Наведені положення законодавства містять оціночні норми «прямо не встановлено законом». Вважаємо, що зміст такого оціночного судження у конкретному випадку має встановлювати суд, якщо має місце спір або неоднозначне його розуміння сторонами спору.

Стаття 215 ЦК України, зазначає:

«2. Недійсним є правочин, якщо його недійсність встановлена законом (нікчемний правочин). У цьому разі визнання такого правочину недійсним судом не вимагається.

У випадках, встановлених цим Кодексом, нікчемний правочин може бути визнаний судом дійсним.

3. Якщо недійсність правочину **прямо не встановлена законом**, але одна із сторін або інша заінтересована особа заперечує його дійсність на підставах, встановлених законом, такий правочин може бути визнаний судом недійсним (оспорюваний правочин)».

Стаття 216 ЦК України встановлює наступне:

«1. Недійсний правочин не створює юридичних наслідків, крім тих, що пов'язані з його недійсністю.

У разі недійсності правочину кожна із сторін зобов'язана повернути другій стороні у натурі все, що вона одержала на виконання цього правочину, а в разі неможливості такого повернення, зокрема тоді, коли одержане полягає у користуванні майном, виконаній роботі, наданій послугі, - відшкодувати вартість того, що одержано, за цінами, які існують на момент відшкодування.

...

5. Вимога про застосування наслідків недійсності нікчемного правочину може бути пред'явлена будь-якою заінтересованою особою.

Суд може застосувати наслідки недійсності нікчемного правочину з власної ініціативи».

Стаття 217 ЦК України встановлює зазначає: «1. Недійсність окремої частини правочину не має наслідком недійсності інших його частин і правочину в цілому, якщо можна припустити, що правочин був би вчинений і без включення до нього недійсної частини».

Стаття 228 ЦК України встановлює наступне:

«1. Правочин вважається таким, що порушує публічний порядок, якщо він був спрямований на порушення конституційних прав і свобод людини і громадянина, знищення, пошкодження майна фізичної або юридичної особи, держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади, незаконне заволодіння ним.

2. Правочин, який порушує публічний порядок, є нікчемним.

3. У разі недодержання вимоги щодо відповідності правочину інтересам держави і суспільства, його моральним засадам такий правочин може бути визнаний недійсним. Якщо визнаний судом недійсний правочин було вчинено з метою, що завідомо суперечить інтересам держави і суспільства, то при наявності умислу у обох сторін - в разі виконання правочину обома сторонами - в дохід держави за рішенням суду стягується все одержане ними за угодою, а в разі виконання правочину однією стороною з іншої сторони за рішенням суду стягується в дохід держави все одержане нею і все належне - з неї першій стороні на відшкодування одержаного. При наявності умислу лише у однієї із сторін все одержане нею за правочином повинно бути повернуто іншій стороні, а одержане останньою або належне їй на відшкодування виконаного за рішенням суду стягується в дохід держави».

Відповідно до ЦК України недійсним (заперечним) зокрема є такі правочини: правочин, який вчинено в результаті зловмисної домовленості представника однієї сторони з другою стороною (ст. 323 ЦК України); фіктивний правочин, тобто той, який вчинений без наміру створення правових наслідків, які ним обумовлювалися (ст. 234 ЦК України); удаваний правочин, тобто такий, який вчинений для приховання іншого правочину (ст. 235 ЦК України). Визнання недійсними нікчемних правочинів, якщо є спір щодо недійсності для заперечних правочинів, має вирішуватися судом.

Статтею 235 ЦК України зазначається:

«1. Удаваним є правочин, який вчинено сторонами для приховання іншого правочину, який вони насправді вчинили.

2. Якщо буде встановлено, що правочин був вчинений сторонами для приховання іншого правочину, який вони насправді вчинили, відносини сторін регулюються правилами щодо правочину, який сторони насправді вчинили».

З наведеного слідує, що підстави та наслідки визнання правочину недійсним передбачені законом. Перелік таких підстав є виключним, відтак, визнання недійсним

правочину на інших підставах, ніж визначених у ЦК України є незаконним та не конституційним. Крім того, застосування інших наслідків ніж ті, що передбачені у ЦК України не допускається.

2.3. Норми господарського законодавства щодо підстав, порядку та наслідків недійсності правочину, які потребують тлумачення

Частина ч.1 ст. 207 ГК України, встановлює: *«Господарське зобов'язання, що не відповідає вимогам закону, або вчинено з метою, яка завідомо суперечить інтересам держави і суспільства, або укладено учасниками господарських відносин з порушенням хоча б одним з них господарської компетенції (спеціальної правосуб'єктності), може бути на вимогу однієї із сторін, або відповідного органу державної влади визнано судом недійсним повністю або в частині.»*

З наведеного слідує, що договір, що суперечить інтересам держави є заперечним (оспорюваним) та визнається недійсним тільки за рішенням суду. На нашу думку визнання недійсним господарського договору на підставі зазначеної статті без рішення суду є неконституційним.

2.4. Положення податкового законодавства щодо підстав, порядку та наслідків недійсності правочину

Згідно з п. 5.2 ст. 5 ПК України *«У разі якщо поняття, терміни, правила та положення інших актів суперечать поняттям, термінам, правилам та положенням цього Кодексу, для регулювання відносин оподаткування застосовуються поняття, терміни, правила та положення цього Кодексу».*

Відповідно до ст.15 ПК України платниками податків визнаються фізичні особи (резиденти і нерезиденти України), юридичні особи (резиденти і нерезиденти України) та їх відокремлені підрозділи, які мають, одержують (передають) об'єкти оподаткування або провадять діяльність (операції), що є об'єктом оподаткування згідно з цим Кодексом або податковими законами, і на яких покладено обов'язок зі сплати податків та зборів згідно з цим Кодексом.

Згідно з п. 19.2 ст. 19 ПК України контролюючі органи: *«Контролюють своєчасність подання платниками податків та платниками єдиного внеску передбаченої законом звітності (декларацій, розрахунків та інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків, зборів, платежів), своєчасність, достовірність, повноту нарахування та сплати податків, зборів, платежів»*

Положення п. 21.1.2, 21.1.3, 21.1.4 ст. 21 ПК України встановлюють, що посадові особи контролюючих органів, поряд з іншим, зобов'язані:

«забезпечувати сумлінне виконання покладених на контролюючі органи функцій; забезпечувати ефективну роботу та виконання завдань контролюючих органів відповідно до їх повноважень;

не допускати порушень прав та охоронюваних законом інтересів громадян, підприємств, установ, організацій».

Пункт 56.4. ст. 56 ПК України передбачає «Під час процедури адміністративного оскарження обов'язок доведення того, що будь-яке нарахування, здійснене контролюючим органом у випадках, визначених цим Кодексом, або будь-яке інше рішення контролюючого органу є правомірним, покладається на контролюючий орган».

Згідно пп. 4.1.4., п. 4.1. ст. 4 ПК України визнається принцип презумпції правомірності правочину, який полягає у наступному: «презумпція правомірності рішень платника податку в разі, якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону, або якщо норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу».

У положеннях податкового законодавства не передбачається прав та повноважень контролюючих органів встановлювати факти недійсності господарських договорів та інших правочинів.

Отже, з **НАВЕДЕНИХ ПОЛОЖЕНЬ СЛІДУЄ**, що суб'єкту господарської діяльності гарантується право на здійснення підприємницької діяльності, право вільно укладати господарські договори, набувати за такими договорами майно та майнові права, які охороняються законом.

При цьому обов'язок доведення недійсності договору покладається на відповідні органи у сфері контролю за дотриманням законів України (у тому числі на контролюючі органи при здійсненні їх повноважень). Органи державної влади, зокрема контролюючі органи, зобов'язані діяти виключно в межах закону. Законом не передбачено повноважень щодо визнання договорів недійсними.

Законодавство передбачає можливість визнання договорів недійсними, однак, згідно теорії цивільного права, недійсні договори поділяються на нікчемні та заперечні (оспорювані). Заперечні (оспорювані) договори визнаються недійсними у судовому порядку. Нікчемні можуть визнаватися недійсними без рішення суду.

Разом з тим, наведене не означає права однієї з сторін договору заперечувати проти недійсності договору, відтак, мати право на судовий захист.

ІІІ. НЕОДНОЗНАЧНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У ПРАКТИЦІ СУДІВ ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

Практика застосування господарського та податкового законодавства свідчить про те, що при складанні актів перевірок контролюючі органи зазначають про недійсність (нікчемність) правочинів (господарських зобов'язань) посилаючись на ч.1 та 2 ст. 215, ч.1, 2 та 3 ст. 228 ЦК України та на положення п. 5.2 ст. 5 ПК України не звертаючись при цьому до суду для визнання договору нікчемним. Така позиція підтверджується судовою практикою, що наводиться нижче. Контролюючі органи часто не застосовують норми ЦК України, а керуються виключно нормами ПК

України, ігноруючи вимогу цивільного законодавства щодо визнання правочинів недійсними виключно судами, нехтуючи правом сторін на судовий розгляд цього питання.

Проте судова практика містить й інші випадки застосування цих же норм законодавства, що підтверджується відповідними позиціями Верховного Суду України, Вищого адміністративного суду України, Вищого господарського суду та матеріалами судової практики.

Про неоднозначність застосування законодавства свідчить наступне:

3.1. Позиція Верховного Суду України, який у своїй постанові Пленуму від листопада р. № «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними зазначає зокрема наступне»:

«4. Судам відповідно до статті 215 ЦК необхідно розмежовувати види недійсності правочинів: нікчемні правочини - якщо їх недійсність встановлена законом (частина перша статті 219, частина перша статті 220, частина перша статті 224 тощо), та оспорювані - якщо їх недійсність прямо не встановлена законом, але одна із сторін або інша заінтересована особа заперечує їх дійсність на підставах, встановлених законом (частина друга статті 222, частина друга статті 223, частина перша статті 225 ЦК тощо).»

Крім того, ця ж постанова містить пояснення щодо того, який саме правочин є таким, що порушує суспільний порядок:

«18. Перелік правочинів, які є нікчемними як такі, що порушують публічний порядок, визначений статтею 228 ЦК:

1) правочини, спрямовані на порушення конституційних прав і свобод людини і громадянина;

2) правочини, спрямовані на знищення, пошкодження майна фізичної або юридичної особи, держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади, незаконне заволодіння ним.

Такими є правочини, що посягають на суспільні, економічні та соціальні основи держави, зокрема: правочини, спрямовані на використання всупереч закону комунальної, державної або приватної власності; правочини, спрямовані на незаконне відчуження або незаконне володіння, користування, розпорядження об'єктами права власності українського народу - землею як основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави, її надрами, іншими природними ресурсами (стаття 14 Конституції України); правочини щодо відчуження викраденого майна; правочини, що порушують правовий режим вилучених з обігу або обмежених в обігу об'єктів цивільного права тощо.

Усі інші правочини, спрямовані на порушення інших об'єктів права, передбачені іншими нормами публічного права, не є такими, що порушують публічний порядок.»

Наведене містить таку позицію Верховного Суду України: якщо недійсність правочину прямо не встановлена законом і одна з сторін заперечує дійсність

правочину, спір вирішується у судовому порядку. Крім того, з наведеної постанови слідує, що «нереальність» господарських договорів та відповідних операцій не може бути віднесено до договорів, що порушують суспільний порядок або є нікчемними, оскільки такий термін не передбачений законодавством.

3.2. Позиція Вищого Господарського суду України згідно постанови Пленуму від р. № «Про деякі питання визнання правочинів (господарських договорів) недійсними»:

«Необхідно з урахуванням приписів статті 215 ЦК України та статті 207 ГК України розмежовувати види недійсності правочинів, а саме: нікчемні правочини, недійсність яких встановлена законом (наприклад, частина перша статті 220, частина друга статті 228 ЦК України, частина друга статті 207 ГК України), і оспорювані, які можуть бути визнані недійсними лише в судовому порядку за позовом однієї з сторін, іншої заінтересованої особи, прокурора (зокрема, частина перша статті 227, частина перша статті 229, частина перша статті 230, частина перша статті 232 ЦК України, частина перша статті 207 ГК України).

За змістом частини другої статті 215 ЦК України нікчемний правочин, на відміну від оспорюваного, є недійсним незалежно від наявності чи відсутності відповідного рішення суду. Однак це не виключає можливості подання та задоволення позову про визнання нікчемного правочину (господарського договору) недійсним.

Отже, спори про визнання нікчемних правочинів недійсними підлягають вирішенню господарськими судами у загальному порядку. З'ясувавши, що оспорюваний правочин є нікчемним, господарський суд зазначає в резолютивній частині рішення про його недійсність або, за відсутності підстав для такого визнання, відмовляє в задоволенні позову.

Сторони нікчемного правочину не зобов'язані виконувати його умови (навіть якщо суд не визнавав його недійсним). Поряд з тим законом не виключається можливість вирішення судом спорів, пов'язаних з визнанням нікчемних правочинів дійсними, у випадках, встановлених законом (частина друга статті 218, частина друга статті 220 ЦК України).

2.6. Нікчемний правочин або правочин, визнаний судом недійсним, вважається таким з моменту його вчинення (частина перша статті 236 ЦК України).

За змістом частини третьої статті 207 ГК України господарське зобов'язання, визнане судом недійсним, також вважається недійсним з моменту його виникнення».

2.10. У силу припису статті 204 ЦК України правомірність правочину презюмується. Отже, обов'язок доведення наявності обставин, з якими закон пов'язує визнання господарським судом оспорюваного правочину недійсним, покладається на позивача (прокурора - в разі подання ним відповідного позову).»

Наведена постанова також містить пояснення щодо того, який саме правочин є таким, що суперечить інтересам держави і суспільства:

«3.7. Необхідною умовою для визнання господарського договору недійсним як такого, що завідомо суперечить інтересам держави і суспільства (частина перша статті 207 ГК України), є наявність наміру хоча б у однієї з сторін щодо настання відповідних наслідків.

До господарських договорів, що підпадають під ознаки відповідної норми, слід відносити ті, що посягають на суспільні, економічні та соціальні основи держави і суспільства і спрямовані, зокрема, на:

використання всупереч законіві державної або комунальної власності;

незаконне заволодіння, користування розпорядження (в тому числі відчуження) об'єктами права власності українського народу - землею як основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави, її надрами, іншими природними ресурсами (статті 14, 15 Конституції України);

відчуження викраденого майна;

виробництво і відчуження певних об'єктів, вилучених або обмежених у цивільному обігу (відповідні види зброї, боєприпасів, наркотичних засобів, іншої продукції, що має властивості, небезпечні для життя та здоров'я громадян, тощо);

виготовлення і поширення літератури та іншої продукції, що пропагує війну, національну, расову чи релігійну ворожнечу;

приховування від оподаткування доходів, інше ухилення від сплати податків;

виготовлення чи збут підробних документів і цінних паперів;

незаконне вивезення за кордон валютних коштів, матеріальних чи культурних цінностей;

використання власного майна на шкоду інтересам суспільства, правам, свободі і гідності громадян.

Для прийняття рішення зі спору необхідно встановлювати, у чому конкретно полягала завідомо суперечна інтересам держави і суспільства мета укладення господарського договору, якою із сторін і в якій мірі виконано зобов'язання, а також наявність наміру у кожної із сторін.

Наявність такого наміру у сторін (сторони) означає, що вони (вона), виходячи з обставин справи, усвідомлювали або повинні були усвідомлювати протиправність укладеного договору і суперечність його мети інтересам держави і суспільства та прагнули або свідомо допускали настання протиправних наслідків. Намір юридичної особи визначається як намір тієї посадової або іншої фізичної особи, яка підписала договір, маючи на це належні повноваження. За відсутності останніх наявність наміру у юридичної особи не може вважатися встановленою.

За змістом частини першої статті 208 ГК України стягнення в доход держави одержаного чи належного за зобов'язанням здійснюється лише в тих випадках, коли завідомо суперечний інтересам держави і суспільства господарський договір був повністю або частково виконаний хоча б однією з сторін. Якщо за наявності наміру сторін договір не був виконаний, він визнається недійсним без застосування наслідків, передбачених цією статтею».

Наведена позиція Вищого Господарського Суду України містить визнає обов'язок доведення недійсності договору за позивачем.

3.3. Позиція Вищого адміністративного суду _____, яка відображена у листі від _____ 2011 р. № _____, є іншою:

«... в податкових відносинах не може застосовуватися стаття 204 Цивільного кодексу України, відповідно до якої правочин є правомірним, якщо його недійсність прямо не встановлена законом або якщо він не визнаний судом недійсним.»

У цьому ж листі зазначається наступне:

«Судам потрібно враховувати, що умовою для визнання недійсним правочину, який суперечить інтересам держави та суспільства, є встановлення умислу в діях осіб, що уклали такий правочин. При цьому носіями протиправного умислу юридичних осіб-сторін такого правочину є посадові особи цих юридичних осіб. Відповідні обставини повинні бути відображені в мотивувальній частині судового рішення про визнання недійсним правочину як такого, що вчинений юридичними особами із завідомо суперечною інтересам держави та суспільства метою. Зокрема, слід установити персоналії посадових осіб, у яких виник умисел на вчинення протиправного правочину, зміст їх умислу, обставини, за яких такий умисел виник, тощо.

Судам варто мати на увазі, що обов'язковість установлення умислу поширюється лише на визнання недійсними правочинів, вчинених із метою, що суперечить інтересам держави та суспільства (частина третя статті 228 Цивільного кодексу України). Проте встановлення факту нереальності вчинення господарської операції не потребує з'ясування змісту умислу учасників такої операції. Відсутність реально вчиненої господарської операції та, як наслідок, юридична дефектність відповідних первинних документів за змістом пункту 44.1 Податкового кодексу України не дозволяє формувати дані податкового обліку незалежно від спрямованості умислу платників податку - учасників відповідної операції».

З наведеного слідує, що ВАС України рекомендує не застосовувати принцип презумпції правомірності правочинів. Крім того, пропонується застосовувати термін «нереальність договору», який не застосовується у законодавстві України. Як бачимо, така позиція суперечить наведеній вище.

3.4. Позиція Вищого адміністративного суду України, яка відображена у постанові по справі № _____ від _____ 2012 р. за позовом Спеціалізованої державної податкової інспекції у м. _____ по роботі з великими платниками податків до Відкритого акціонерного товариства _____, треті особи - Товариство з обмеженою відповідальністю _____ Товариство з обмеженою відповідальністю _____ про стягнення коштів, яка зазначає:

«... санкції за укладення угоди (вчинення господарського зобов'язання) з метою, яка завідомо суперечить інтересам держави і суспільства, встановлені ст. 208 Господарського кодексу України.

Положення ст. 208 Господарського кодексу України слід застосовувати з урахуванням того, що правочин, який вчинено з метою завідомо суперечною інтересам держави і суспільства, водночас порушує публічний порядок, а тому згідно з частиною 1 ст. 203 та частиною 2 ст.215 ЦК України є нікчемним, тобто недійсним в силу закону, у зв'язку з чим визнання такого правочину недійсним судом не вимагається.

Перелік правочинів, які є нікчемними як такі, що порушують публічний порядок, визначений статтею 228 ЦК України: правочини, спрямовані на порушення конституційних прав і свобод людини і громадянина; правочини, спрямовані на знищення, пошкодження майна - фізичної або юридичної особи, держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади, незаконне заволодіння ним.

Такими є правочини, що посягають на суспільні, економічні та соціальні основи держави, зокрема: правочини, спрямовані на використання всупереч закону комунальної, державної або приватної власності; правочини, спрямовані на незаконне відчуження або незаконне володіння, користування, розпорядження об'єктами права власності українського народу - землею як основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави, її надрами, іншими природними ресурсами (стаття 14 Конституції України); правочини щодо відчуження викраденого майна; правочини, що порушують правовий режим вилучених з обігу або обмежених в обігу об'єктів цивільного права тощо.»

З наведеного слідує, що позиція адміністративного суду по цій справі наступна: правочин, який вчинено з метою завідомо суперечною інтересам держави і суспільства, водночас порушує публічний порядок. Така позиція знайшла своє застосування на практиці. Однак вона суперечить наведеним вище позиціям та, на нашу думку, суперечить ст. 228 ЦК України, яка містить протилежне твердження. Оскарження такої позиції шляхом подання позовної заяви до суду є неможливим, водночас така позиція формує відповідну судову практику у нижчестоящих судів.

3.5. Постанова **апеляційного адміністративного суду від**
.2012 р. по справі № **за позовом ТОВ** **до Державної**
податкової інспекції у **районі м** **про оскарження податкових**
повідомлень-рішень зазначає наступне:

«Згідно з ч. 1 ст. 207 ГК України, господарське зобов'язання, що не відповідає вимогам закону або вчинене з метою, яка завідомо суперечить інтересам держави і суспільства, або укладено учасниками господарських відносин з порушенням хоча б одним з них господарської компетенції (спеціальної правосуб'єктності), може бути на вимогу однієї зі сторін, або відповідного органу державної влади визнано недійсним.

Положення ст.ст. 207 та 208 ГК України слід застосовувати з урахуванням того, що правочин, який вчинено з метою, завідомо суперечною інтересам держави і суспільства, водночас суперечить моральним засадам суспільства, а тому згідно з ч. 1 ст. 203, ч. 2 ст. 215 ЦК України є нікчемним, і визнання такого правочину недійсним судом не вимагається».

З наведеного слідує, що наявна судова практика, відповідно до якої правочин визнається недійсним на підставі суперечності моральним засадам суспільства і держави, проте з посиланням не на спеціальну норму, яка зазначає про необхідність ухвалення судового рішення щодо цього, якщо наявна така підстава (ч.3 ст. 215 ЦК України), а на ч.1 ст.203 ЦК України.

3.6. Постанова **апеляційного адміністративного суду**
від **2012 р. по справі №** **за позовом Товариства з обмеженою**
відповідальністю **ЛТД до** **міжрайонної державної**
податкової інспекції у **області про скасування податкового**
повідомлення-рішення, зазначає наступне:

«Отже, за своєю суттю нікчемним правочином в податкових правовідносинах є діяння платника податків, спрямоване на ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), тобто свідоме діяння певної фізичної особи, що при укладанні правочину діяла від імені такого платника, яке має в собі ознаки кримінального переслідування.

Крім того, ч.3 ст. 228 ЦК України передбачено, що в разі недодержання вимоги щодо відповідності правочину інтересам держави і суспільства, його моральним засадам такий правочин може бути визнаний недійсним».

З наведеного слідує, у разі недодержання вимоги щодо відповідності правочину інтересам держави і суспільства, його моральним засадам такий правочин може бути визнаний недійсним судом, згідно ч.3 ст. 228 ЦК України. Іншими словами, такий правочин є оспорюваним, але не нікчемним, тобто потребує у кожному конкретному випадку визнання договору недійсним.

3.7. Ухвала Вищого адміністративного суду України від **по справі**
№ **(копія додається) залишено в силі постанову Господарського суду**
від 2009 р., якою відмовлено у задоволенні позову
Прокурора в інтересах ДПІ в до ТОВ та
ТОВ про стягнення грн. на підставі ст. ГК
ст.ст. ЦК

«Санкції, встановлені ч.1 ст.208 ГК України, не можуть застосовуватися як сам факт несплати податків (зборів, інших обов'язкових платежів) однією із сторін договору. За таких обставин правопорушенням є несплата податків, а не вчинення правочину

...

Частиною 1 ст.208 ГК України передбачено застосування санкцій лише судом. Це правило відповідає нормі ст.41 Конституції України, згідно з якою конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом».

Наведена судом позиція фактично повторює попередній висновок суду, що свідчить про неправомірність визнання правочину недійсним податковими органами.

3.8. Ухвала Київського апеляційного адміністративного суду від .2014 по справі № (копія ухвали додається) залишено в силі постанову Окружного адміністративного суду від 2013, якою відмовлено у задоволенні адміністративного позову Першого заступника прокурора району в інтересах держави в особі ДПІ у районі у до ТОВ про стягнення коштів, отриманих за нікчемним правочином:

«Посилання апелянтів на результати перевірки податковими органами контрагента ТОВ - ТОВ , які на думку ДПІ у районі у м. та заступника прокурора м. свідчать про безтоварність операцій між ТОВ з ТОВ та ТОВ , колегія суддів вважає необґрунтованими, безпідставними і такими, що не можуть бути прийняті до уваги, оскільки НЕДОТРИМАННЯ КОНТРАГЕНТАМИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ ВИМОГ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА НЕ Є ОБСТАВИНОЮ, НАЯВНІСТЬ ЯКОЇ ОБУМОВЛЮВАЛА Б ОДНОЗНАЧНІСТЬ ВИСНОВКІВ ПРО ФІКТИВНІСТЬ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ».

З наведеного слідує, що податкові та інші контролюючі органи мотивуючи підстави скасування договорів, визнання їх недійсними (нікчемними) чи фіктивними, обґрунтовують свої дії нормами податкового законодавства та не застосовують положення ЦК України, як це, згідно з висновками суду, належить робити.

3.9. Постанова апеляційного адміністративного суду від 2012 по справі № (копія додається) відмовлено у задоволенні позову ДПІ у районі до ТОВ та ТОВ про стягнення коштів за нікчемними правочинами:

«Для прийняття рішення зі спору необхідно встановлювати, у чому конкретно виявилась завідомо суперечна інтересам держави і суспільства мета укладення угоди, і хто з її учасників мав намір на досягнення цієї мети. За відсутності таких доказів наявність умислу не може вважатися встановленою.

...

Певні порушення суб'єктом господарювання правил ведення господарської діяльності тягнуть за собою відповідальність, передбачену законодавством, і не

можуть бути підставою для висновку про укладення договору з метою, суперечною інтересам держави і суспільства».

Наведене свідчить, що для визнання господарських договорів такими, що суперечать інтересам держави і суспільства, необхідно слідувати приписам ЦК України, зокрема згідно ст. 228 ЦК України. Так, умовою для визнання господарського договору недійним є наявність та доведеність наміру хоча б у однієї з сторін щодо настання відповідних наслідків та спрямованість на їх настання.

3.10. Ухвала **апеляційного адміністративного суду від**
2014 р. по справі № **за позовом першого заступника прокурора**
району м. **в інтересах ДПІ у** **районі**
Головного управління Міндоходів у м **до** **,**
зазначає наступне:

«Нормами Цивільного та Господарського кодексів України передбачено, що правочини можуть бути визнані нечинними або недійсними.

Щодо визнання правочинів нечинними, необхідно зазначити, що відповідно до ч. 2 ст. 215 Цивільного кодексу України недійсним є правочин, якщо його недійсність встановлена законом (нікчемний правочин). У цьому разі визнання такого правочину недійсним судом не вимагається.

Правові наслідки нечинних правочинів передбачені статтею 216 Цивільного кодексу України.

Тобто, у разі укладення нечинних правочинів, діючим законодавством не передбачено стягнення коштів в дохід держави, а лише сторони повертаються у початковий стан (застосовується реституція).

Тобто, у разі визнання правочинів нікчемними, такі висновки можуть бути зазначені судом або тільки в мотивувальній частині, або у мотивувальній та резолютивній частинах. Такі правочини є недійсними з моменту їх вчинення незалежно від того, чи визнав їх такими суд.

Оспорюванні правочини можуть бути визнані недійсними лише в судовому порядку за позовом однієї з сторін, іншої заінтересованої особи або прокурора. При цьому лише після встановлення недійсності правочинів застосовуються відповідні правові наслідки, які передбачені ст. 228 Цивільного кодексу України та ст. 208 Господарського кодексу України. Але позивач не заявляв позовні вимоги про визнання укладених правочинів недійсними, а у разі оспорювання правочинів саме ця вимога повинна бути основною, а правові наслідки у вигляді стягнення певних сум в дохід держави є похідними.

Якщо недійсність правочинів прямо не встановлена законом, але одна із сторін або інша заінтересована особа заперечує їх дійсність на підставах, встановлених законом, такі правочини може бути визнані судом недійсними (оспорюваний правочин) (ч. 3 ст. 215 Цивільного кодексу України).

Тобто, правові наслідки, передбачені ч. 3 ст. 228 Цивільного кодексу України та ч. 1 ст. 208 Господарського кодексу України, можуть бути застосовані лише після визнання судом таких правочинів недійсними».

З наведеного слідує, що контролюючі органи під час проведення перевірок, вбачаючи порушення чи невідповідність певного договору положенням чинного законодавства України, мають ставити питання про визнання такого договору недійсним, тобто він є оспорюваним правочином, а визнання правочину недійсним здійснюється виключно у судовому порядку.

3.11. Постанова Вищого адміністративного суду України від 2014р. по справі _____ за позовом заступника прокурора району м. _____ в інтересах держави в особі ДПІ у _____ районі управління Міндоходів у м. _____ визначає наступне:

«Щодо визнання правочину нечинним, необхідно зазначити, що відповідно до частини другої статті 215 Цивільного кодексу України, - недійсним є правочин, якщо його недійсність встановлена законом (нікчемний правочин). У цьому разі визнання такого правочину недійсним судом не вимагається.

Правові наслідки нечинного правочину передбачені статтею 216 ЦК України:

1. Недійсний правочин не створює юридичних наслідків, крім тих, що пов'язані з його недійсністю. У разі недійсності правочину кожна із сторін зобов'язана повернути другій стороні у натурі все, що вона одержала на виконання цього правочину, а в разі неможливості такого повернення, зокрема тоді, коли одержане полягає у користуванні майном, виконаній роботі, наданій послугі, - відшкодувати вартість того, що одержано, за цінами, які існують на момент відшкодування.

2. Якщо у зв'язку із вчиненням недійсного правочину другій стороні або третій особі завдано збитків та моральної шкоди, вони підлягають відшкодуванню вищою стороною.

Тобто, у разі укладення нечинного правочину, діючим законодавством не передбачено стягнення коштів в дохід держави, а лише сторони повертаються у початковий стан (застосовується реституція).

...

Тобто, оспорюванні правочини можуть бути визнані недійсними лише в судовому порядку за позовом однієї з сторін, іншої заінтересованої особи або прокурора, та лише після встановлення недійсності правочину застосовуються правові наслідки недійсного правочину, які передбачені статтею 228 ЦК України та ст. 208 ГК України.

...

При цьому, застосовуючи правові наслідки визначені статтею 208 ГК України, необхідно керуватись приписами статті 207 цього кодексу, яка встановлює порядок визнання господарського зобов'язання недійсним, а саме: господарське зобов'язання, що не відповідає вимогам закону, або вчинено з метою, яка завідомо суперечить інтересам держави і суспільства, або укладено учасниками господарських відносин з

порушенням хоча б одним з них господарської компетенції (спеціальної правосуб'єктності), може бути на вимогу однієї із сторін, або відповідного органу державної влади визнано судом недійсним повністю або в частині.

Тобто, як вже зазначалось, нікчемний правочин є таким в силу закону (ч. 2 ст. 203, ч. 2 ст. 215, ЦК України) та правові наслідки застосовуються за загальним правилом відповідно до статті 216 ЦК України».

З наведеного слідує: якщо недійсність правочину прямо не встановлена законом, але одна із сторін або інша заінтересована особа заперечує його дійсність на підставах, встановлених законом, такий правочин може бути визнаний недійсним тільки судом (оспорюваний правочин) (ч. 3 ст. 215 ЦК України). Тобто, правові наслідки, передбачені ч. 3 ст. 228 ЦК України та ч. 1 ст. 208 ГК України без судового рішення застосовуватися не можуть.

З наведених правових позицій судів слідує, що наявна неоднозначність застосування норм Конституції України, ЦК України, ГК України щодо встановлення нікчемності договорів, які оспорюються, а саме: ст. 13, 19, 41, 42, 55, 124 Конституції України, ст. 204, ч. 2, 3 ст. 215, ст. 228 ЦК України, ст. 207 ГК України, пп. 4.1.4., п. 4.1. ст. 4, ст. 5 ПК України.

З одного боку, існує позиція, що недійсність правочинів, що суперечить інтересам держави і суспільства як такі, що укладені з метою приховування від оподаткування, має встановлюватися судом за позовом відповідних державних органів. При цьому визначення недійсності правочину має застосовуватися за правилами ЦК України.

З іншого боку, застосовується позиція, що такі угоди визнаються недійсними без судового рішення податковими чи іншими контролюючими органами шляхом зазначення про це у актах перевірок, без застосування положень ЦК України щодо недійсності правочину.

IV. ПОЗИЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ПОРУШЕНОГО ПИТАННЯ:

4.1. Рішення Конституційного Суду України № 15-рп/2004 від 2 листопада 2004 р. у справі про призначення судом більш м'якого покарання надано тлумачення частини першої статті 8 Конституції визначається принцип верховенства, одним із компонентів якого є розумність і справедливість:

«Відповідно до частини першої статті 8 Конституції України в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Верховенство права – це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи

права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України.

Таке розуміння права не дає підстав для його ототожнення із законом, який іноді може бути й несправедливим, у тому числі обмежувати свободу та рівність особи. Справедливість – одна з основних засад права, є вирішальною у визначенні його як регулятора суспільних відносин, одним із загальнолюдських вимірів права. Зазвичай справедливість розглядають як властивість права, виражену, зокрема, в рівному юридичному масштабі поведінки й у пропорційності юридичної відповідальності вчиненому правопорушенню.

У сфері реалізації права справедливість проявляється, зокрема, у рівності всіх перед законом, відповідності злочину і покарання, цілях законодавця і засобах, що обираються для їх досягнення.

Окремим виявом справедливості є питання відповідності покарання вчиненому злочину; категорія справедливості передбачає, що покарання за злочин повинно бути домірним злочину. Справедливе застосування норм права – є передусім недискримінаційний підхід, неупередженість. Це означає не тільки те, що передбачений законом склад злочину та рамки покарання відповідатимуть один одному, а й те, що покарання має перебувати у справедливому співвідношенні із тяжкістю та обставинами скоєного і особою винного. Адекватність покарання ступеню тяжкості злочину впливає з принципу правової держави, із суті конституційних прав та свобод людини і громадянина, зокрема права на свободу, які не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України.»

На нашу думку, ця правова позиція Конституційного Суду України означає, що при визначенні обмеження на фізичних і юридичних осіб приватного права у вигляді певних юридичних санкцій, вони мають бути розмірними (пропорційними) та не обмежувати сутності змісту основного права, у контексті цього конституційного звернення – права на чинність договору, права на повагу до приватної власності, права на свободу підприємницької діяльності. З цього слідує, що щодо суб'єкта права та суб'єкта господарювання має бути додержана правова процедура встановлення факту недійсності договору, що можливо у судовому порядку, оскільки обмеження прав людини і основоположних свобод допустиме лише на основі закону та в судовому порядку.

4.2. Право на судовий захист визнається Конституційним Судом України як невід'ємний атрибут правової державності згідно Рішення № 3-рп/2003 від 30 січня 2003 р. у справі про розгляд окремих постанов слідчого і прокурора:

«Правосуддя за своєю суттю визнається таким лише за умови, що воно відповідає вимогам справедливості і забезпечує ефективне поновлення в правах. Загальною декларацією прав людини 1948 року передбачено, що кожна людина має право на ефективне поновлення в правах компетентними національними судами у випадках порушення її основних прав, наданих їй конституцією або законом (стаття 8). Право на ефективний засіб захисту закріплено також у Міжнародному пакті про

громадянські та політичні права (стаття 2) і в Конвенції про захист прав людини та основних свобод (стаття 13).»

Таким чином, у відносинах між приватними особами та органами публічної влади (органами державної влади, Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування) факт вчинення правопорушення має встановлюватися судом, оскільки інакше є обмеженням конституційного права на судовий захист (ст. 55), яке не може бути обмежене ні за яких обставин (ч. 2 ст. 64). Ми також вважаємо, що законом гарантується вирішення спору щодо недійсності договорів заперечних та у перелічених законом випадках – нікчемних договорів.

4.3. Конституційним Судом України визначається неприпустимим і забороняється свавілля, зокрема зміни правових актів та порядку їх застосування органами публічної влади у довільному порядку, а також вказується на необхідність дотримання гарантій стабільності правовідносин (Рішення № 7-рп/2009 від 16 квітня 2009 р. у справі про скасування актів місцевого самоврядування):

«Конституційний Суд України зазначає, що в Конституції України закріплено принцип, за яким права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, яка відповідає перед людиною за свою діяльність (стаття 3). Органи місцевого самоврядування є відповідальними за свою діяльність перед юридичними і фізичними особами (стаття 74 Закону). Таким чином, органи місцевого самоврядування не можуть скасовувати свої попередні рішення, вносити до них зміни, якщо відповідно до приписів цих рішень виникли правовідносини, пов'язані з реалізацією певних суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів, і суб'єкти цих правовідносин заперечують проти їх зміни чи припинення. Це є „гарантією стабільності суспільних відносин“ між органами місцевого самоврядування і громадянами, породжуючи у громадян впевненість у тому, що їхнє існуюче становище не буде погіршене прийняттям більш пізнього рішення, що узгоджується з правовою позицією, викладеною в абзаці другого пункту 5 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 13 травня 1997 року № 1-зп у справі щодо несумісності депутатського мандата»

Вважаємо, що наведена позиція Конституційного Суду України означає, що жоден державний орган не вправі визнавати недійсним договір поза встановленою для цього процедури.

V. ПОЗИЦІЯ АВТОРА ЗВЕРНЕННЯ ЩОДО ЗМІСТУ ПОРУШЕНИХ ПИТАНЬ:

Вважаю, що положення ст.ст. 19, 41, 42, 55, 124 Конституції України в аспекті цього конституційного звернення слід розуміти таким чином, що органи державної влади (у тому числі контролюючі органи) у питанні визнання договорів недійсними мають діяти виключно в межах свої повноважень, у спосіб визначений чинним законодавством України, дотримуючись положень ЦК України та гарантуючи право на судовий захист своїх законних прав та інтересів.

Вважаю, що податкові та інші державні органи при проведенні перевірок та при здійсненні своїх повноважень та при встановленні недійсності господарських договорів зобов'язані керуватися не тільки нормами податкового законодавства, але й положеннями ЦК України, зокрема щодо підстав, наслідків та порядку визнання правочинів, у тому числі при визнанні господарських договорів недійсними.

Вважаю, що недійсність договору на підставі невідповідності інтересам держави і суспільства, його моральним засадам (ст. 228 ЦК України), що виявлена контролюючими органами при здійсненні перевірок, повинна встановлюватися судом, оскільки такі договори є заперечними. При цьому обов'язковим є встановлення умислу обох сторін договору. Якщо такого умислу не встановлено, договір не може вважатися недійсним.

Вважаємо, що у разі коли особа заперечує недійсність договору, їй має бути надано право на судовий захист, особливо у таких випадках, коли недійсність договору прямо не встановлена законодавством.

Вважаю, що зміст наведених вище положень Основного закону та законів України передбачає обов'язок державних органів звертатися до суду у випадку, якщо наявний спір щодо нікчемності договору за наслідками здійснення податкової чи іншої перевірки, якщо дійсність таких договорів оспорується стороною договору чи іншою заінтересованою особою.

Вважаю, оціночним поняттям, що використовується у ст. 204 та ч.3 ст. 215 ЦК України, а саме: «якщо недійсність правочину прямо не встановлена законом». Відтак, наявність підстав для недійсності у кожному конкретному випадку, у разі спору, має встановлюватися у судовому порядку.

Вважаю, що ст. 124 Конституції України слід розуміти таким чином, що юрисдикція судів поширюється на усі правовідносини, які виникають у державі, у тому числі на спори щодо нікчемності правочинів, по цій причині, у разі спору, недійсність договору має бути встановлена у судовому порядку.

Вважаю, що використання терміну «нереальний договір» державними органами, не відповідає приписам законодавства про недійсність правочину. Натомість терміни, які повинні використовуватися у таких випадках є наступними: договір (правочин), який вчинено в результаті зловмисної домовленості представника однієї сторони з другою стороною (ст. 232 ЦК України); фіктивний договір (правочин), тобто той, який вчинений без наміру створення правових наслідків, які ним обумовлювалися (ст. 234 ЦК України); удаваний договір (правочин), тобто такий, який вчинений для приховання іншого договору (ст.235 ЦК України).

Вважаю, що положення податкового законодавства перебувають у системному зв'язку з положеннями ст.ст. 19, 41, 42, 55, 124 Конституції України, ст. 204; ч.2, ч. 3 ст. 215, ч.3 ст. 228 ЦК України, ст. 207 ГК України, зокрема такий зв'язок простежується у положенні пп. 4.1.4., п. 4.1. ст. 4, ст. 5 ПК України, який передбачає презумпцію правомірності правочинів, а також відсутність у ПК України положень законодавства, яке б визнавало спеціальні правила щодо визнання податковими органами договорів недійсними при проведенні податкових перевірок.

Вважаю, що визнання договору недійсним є актом індивідуальної дії, які мають застосовуватися до конкретних осіб і тільки на них розповсюджуватися та не може стосуватися третіх осіб, обмежувати їх права та інтереси.

Керуючись вищевикладеним та ч.2 ст. 150 Конституції України, ст. 42, 43 Закону України «Про Конституційний суд України», -

ПРОШУ:

1. Прийняти це конституційне звернення та відкрити по ньому конституційне провадження.
2. Надати офіційне тлумачення ст.ст. 19, 41, 42, 55, 124 Конституції України, ст.204, ч.3 ст. 215, ч.3 ст. 228 Цивільного кодексу України, ст. 207 Господарського кодексу України, пп. 4.1.4., п. 4.1. ст. 4, ст. 5 Податкового кодексу України.
3. Дати висновок щодо цього конституційного звернення.

Перелік документів та матеріалів, що додаються:

**Адвокат,
керівник ТОВ «Правнича фірма «Софія»**

О.А. Поліводський